

MILJØPLAN 2024 - 2030

KOMMUNEDELPLAN FOR MILJØ, KLIMA OG NATUR
RISØR KOMMUNE

Vedtatt av Risør kommunestyre xx.xx.2024

FORORD

Bare i løpet av de to årene denne planen har vært under utarbeiding har det skjedd enorme endringer i vår kunnskap om og forståelse av den naturkrisen og klimakrisen som vi står ovenfor i verden.

Klimautvalget 2050 sin rapport, publisert i oktober 2023, peker på viktigheten av lokal innsats, og at det er nettopp gjennom kommunenes omstillingsevne at vi i Norge kan ha håp om å nå målene for 2050.

Risør kommunes miljøplan er vårt svar på denne utfordringen, og den reflekterer vårt ønske om å bidra til en bærekraftig utvikling. Internasjonale natur- og klimaavtaler legger press på oss for å handle raskt og målrettet. Miljøplanen skisserer hvordan Risør kommune tar aktivt ansvar i den pågående klima- og naturkrisen, i tråd med globale forpliktelser og skalert ned til lokale forhold. Dette viktige arbeidet er grunnlovsfestet:

Norges Grunnlov § 112

Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etter slekten.

Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd.

Statens myndigheter skal iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger.

Carl Jakob Hansen, kommunedirektør

Risør, 02.02.2024

INNHOLDSFORTEGNELSE

Bakgrunn, mål og formål	s. 3
Klima og klimagassutslipp	s. 9
Areal- og naturforvaltning	s. 15
Miljø og forurensning	s. 19
Tiltaksplan	s. 22

HVORFOR MILJØPLAN I RISØR KOMMUNE

- ▶ Alle klimagassutslipp er lokale. Arealbruk og nedbygging er den viktigste årsaken til tap av natur. Kommunene er landets viktigste arealforvaltere, og det forvaltningsnivået som er nærmest befolkningen, organisasjonslivet og næringslivet. Uten kommunal innsats kan ikke klima- og naturkrisen håndteres.
- ▶ Det er kommunene som evner å omstille seg, og ser mulighetene fremfor begrensningene omstillingen gir, som vil lykkes i årene fremover.
- ▶ Miljøplanen viser hvordan Risør kommune tar ansvar for den pågående klima- og naturkrisen verden står ovenfor, samtidig som kommunen utvikles og blir mer attraktiv.

MILJØPLANEN - EN DEL AV KOMMUNENS ARBEID MED MILJØ, KLIMA OG NATUR

- ▶ Deler av Risør kommune er miljøfyrtårnsertifisert. Gjennom miljøfyrtårnordningen settes det systematiske mål og tiltak for egen organisasjon og tjenestene kommunen leverer.
- ▶ Risør har et eget klimabudsjett som viser konkrete klimatiltak og effekten av disse på de samlede utslippene i kommunen.
- ▶ **Miljøplanen** har fokus på kommunens rolle som samfunnsutvikler, som planmyndighet, og som tilrettelegger for innbyggere, nærings- og organisasjonsliv.
- ▶ Miljøplanen bygger på et utvalg av Bærekraftsmålene og på kommuneplanen.

NASJONALE OG REGIONALE FØRINGER

- ▶ Det er særlig de tre lovene; [Plan- og bygningsloven](#), [Forurensningsloven](#) og [Naturmangfoldloven](#) som er styrende for kommunens ansvarsområder innen miljø, klima og natur.
- ▶ I arbeidet med Miljøplanen er det i tillegg mange gjeldende lover og forskrifter, statlige planretningslinjer og bestemmelser, nasjonale forventninger, rundskriv og andre føringer som er lagt til grunn.
- ▶ Av regionale planer er det særlig [Regionplan Agder 2030](#) og [Regional plan for vannforvaltning 2022-2027](#) som har vært førende og viktige for Miljøplanen.
- ▶ I «[Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027](#)» er klima, natur og miljø ett av de fem hovedtemaene, og de nasjonale forventningene ligger til grunn for planen.

Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning

«Kommunene, fylkeskommunene og staten skal gjennom planlegging og øvrig myndighets- og virksomhetsutøvelse stimulere til, og bidra til reduksjon av klimagassutslipp, samt økt miljøvennlig energiomlegging. Planleggingen skal også bidra til at samfunnet forberedes på og tilpasses klimaendringene (klimatilpasning).»

MILJØPLANEN OG BÆREKRAFTSMÅLENE

2/3-deler av de 169 delmålene for bærekraftig utvikling kan kun nås gjennom lokal og regional handling.

For Risør kommunes miljøplan er særlig følgende bærekraftsmål viktig:

 <p>6 RENT VANN OG GODE SANITÆRFORHOLD</p>	 <p>11 BÆREKRAFTIGE BYER OG LOKALSAMFUNN</p>	 <p>12 ANSVARLIG FORBRUK OG PRODUKSJON</p>	 <p>13 STOPPE KLIMAENDRINGENE</p>	 <p>14 LIVET I HAVET</p>	 <p>15 LIVET PÅ LAND</p>	 <p>17 SAMARBEID FOR Å NÅ MÅLENE</p>
<p>Å sikre bærekraftig vannforvaltning, tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle er viktige oppgaver for kommunen. Rent vann er kanskje den viktigste forutsetningen for god helse.</p>	<p>Stedsutvikling legger til rette for at mennesker kan ta gode klima- og miljøvalg, leve gode liv og utvikle seg både økonomisk og sosialt.</p>	<p>Bærekraftig forbruk og produksjon handler om å gjøre mer med mindre ressurser.</p>	<p>Vi må handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem.</p>	<p>Vi må bevare og bruke havet og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.</p>	<p>Å beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemet, sikre bærekraftig skogforvaltning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold står sentralt.</p>	<p>Samarbeid er avgjørende for å sikre bærekraftig utvikling. Vi må engasjere ressurser i næringslivet og i frivilligheten, for å få tilgang på kompetanse, engasjement og finansiering.</p>

VI MÅ SAMARBEIDE LOKALT, REGIONALT, NASJONALT OG INTERNASJONALT - ALLE HAR EN ROLLE

17 SAMARBEID FOR Å NÅ MÅLENE

- ▶ En nøkkelfaktor i arbeidet er å involvere og engasjere alle aktører til felles innsats.
- ▶ Kommuner er spesielt sentrale i å ta i bruk bærekraftsmålene fordi de er nærmest innbyggere, næringsliv og organisasjonsliv.
- ▶ Innbyggerne må kunne ta gode valg. Mange frivillige organisasjoner og grupper er aktive i Risør og ønsker å kunne ta bærekraftige valg, og drive sin aktivitet for fellesskapets beste i dag, og for fremtiden.
- ▶ Næringslivet legger føringer gjennom sin drift. De både identifiserer og lager løsninger for fremtiden, og er viktige lokale samfunnsbyggere.

«SAMMEN OM ET BÆREKRAFTIG OG LEVENDE SAMFUNN»

OVERORDNET VISJON FRA KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL

Visjonen legger vekt på at for å nå målene i kommuneplanen er vi avhengig av samarbeid og medvirkning fra innbyggere, næringsliv, folkevalgte og kommunens administrasjon.

Med et bærekraftig samfunn mener vi alle de tre perspektivene på bærekraft som FNs bærekraftsmål viser til; miljø, økonomi og sosial utvikling.

Det er essensielt for all utvikling at den må være bærekraftig, det samfunnet vi er med og skaper nå, må også kunne bidra til et godt samfunn i framtiden. Vi lever i en tid med klimakrise og naturkrise, og våre valg må bidra til at naturen og miljøet vi har rundt oss her i Risør og i regionen blir ivaretatt på en god måte.

Et levende samfunn viser til at vi ønsker et samfunn for innbyggerne våre hvor alle kan leve sine liv på en meningsfull måte, og at kommunen leverer gode tjenester og stimulerer til et rikt kultur- og organisasjonsliv.

HVA ER KLIMAGASSUTSLIPP OG HVORDAN KAN VI GJØRE EN FORSKJELL?

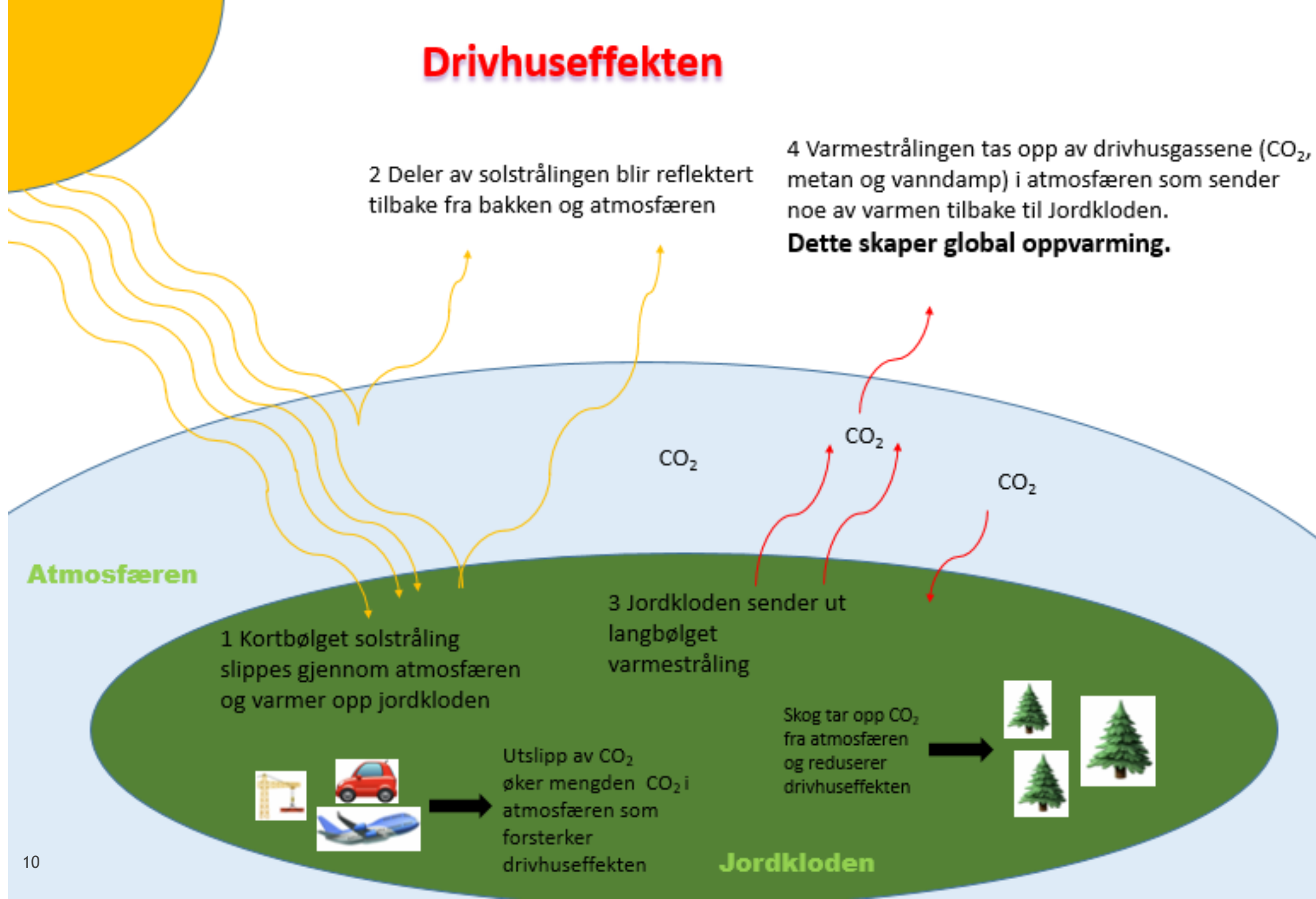
- ▶ Drivhuseffekt er når gasser i atmosfæren fanger opp en del av varmeenergien som jorda sender ut, etter å ha blitt varmet opp av sola. Dette er nødvendig for at det skal være levelig på jorda, men økt drivhuseffekt fører til klimaendringer.
- ▶ Klimaet er i endring fordi det slippes ut mer drivhusgass (også kalt klimagass) i atmosfæren enn det som går inn i det naturlige kretsløpet. Et eksempel på en klimagass er karbondioksid, CO₂. Gassen gjør drivhuseffekten sterkere. Mindre varme slipper ut gjennom atmosfæren. Dermed blir kloden varmere enn den ville ha vært uten gassen, og klimaet endrer seg
- ▶ Alle klimagassutslipp er lokale, og i Risør slippes det ut rundt 22 000 tonn klimagasser hvert år.
- ▶ Gjennom kommunes arbeid kan utslippene reduseres betraktelig, for eksempel gjennom hvordan vi planlegger at folk skal bo, jobbe og reise.
- ▶ Hver kjøretur med en dieselbil fra den ene ytterkanten i kommunen, på Åkvåg, til fylkesgrensen på Gjernes, fører til utslipp av 3 kg CO₂.
- ▶ Hver enkeltperson i Norge genererer i gjennomsnitt et utslipp på 9,3 tonn CO₂ (2020). Utslippene i Risør tilsvarer ca. 3,2 tonn CO₂ pr innbyggere, så hver av oss genererer det meste av utslipp utenfor kommunen, gjennom reiser og forbruk av varer og tjenester produsert utenfor Risør.

Ett tonn CO₂ tilsvarer

- 250 hamburgere
- 44 kg storfekjøtt
- 1,4 tonn med bønner (tørkede)
- Matsvinnet til en norsk gjennomsnittshusholdning i et år
- 22 727 kr brukt på generelt forbruk og tjenester
- 12 mobiltelefoner
- 3846 bananer
- 250 kg plast (PET)
- Rundt tre kvadratmeter mindre sjøis i Arktis på sommeren.
- 5050 km med bensinbil
- 4500 km lang flytur for en person
- 41 667 km med el-tog for en person
- Et cruise på 3106 km for en person
- 2,4 fat med olje brukt

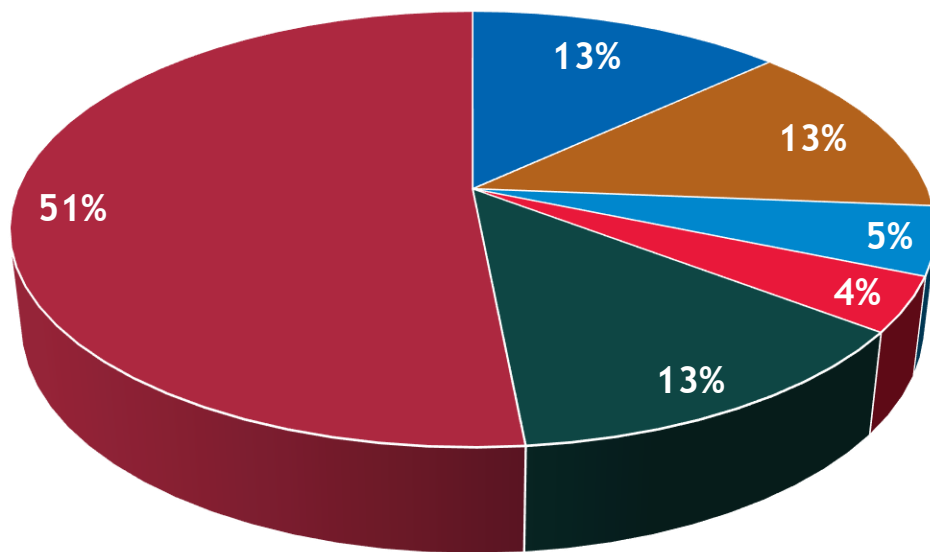
(kilde: Fremtiden i våre hender)

Drivhuseffekten

KLIMAGASSUTSLIPP I RISØR I 2022

Fordeling av 22 580 CO₂e sluppet ut i Risør i 2022

■ Annenn mobil forbrenning ■ Avfall og avløp ■ Jordbruk ■ Oppvarming ■ Sjøfart ■ Veitrafikk

CO₂ ekvivalenter(CO₂e) – Hva er det?

En enhet som brukes i klimagassregnskap. Enheten tilsvarer den effekten et tonn CO₂ har på den globale oppvarmingen over en gitt periode (100 år). De øvrige drivhusgassene har sterkere oppvarmingspotensial, og regnes om til CO₂e.

51%

VEITRAFIKK

Veitrafikk er vår største utslippskilde, og med en ny E18 gjennom kommunen vil denne høyst sannsynlig øke. De siste årene er det imidlertid blitt noe mindre utslipp fra vei, på grunn av flere elbiler og fossilbiler som bruker mindre drivstoff.

13%

ANNEN MOBIL FORBRENNING

Annenn mobil forbrenning er i all hovedsak utslipp for bygg- og anleggsvirksomhet. Utslippene her er stadig økende, og et område hvor potensialet for kutt er relativt stort.

13%

AVFALL OG AVLØP

Utslippene er nedadgående, men sammenligner vi oss med andre kommuner er det innenfor avfall og avløp vi har størst forholdsmessig utslipp. Noe kan forklares med at vi har et stort avfallsanlegg på Hestemyr og mange hytter som tradisjonelt har vært dårligere på å sortere avfallet sitt. Likevel er potensialet for kutt stort her.

13%

SJØTRAFIKK

Sjøtrafikk inkluderer all trafikk innenfor Risørs grenser. Mye av dette kan vi ikke gjøre noe med, men utslipp fra fritidsbåter og fra opplag av båter er betydelig.

5%

JORDBRUK

Utslipp fra jordbruk holder seg relativt stabilt over tid. Risør er ikke en stor jordbruks-kommune. Den største andelen av utslippene kommer fra husdyrenes fordøyelsesprosesser.

4%

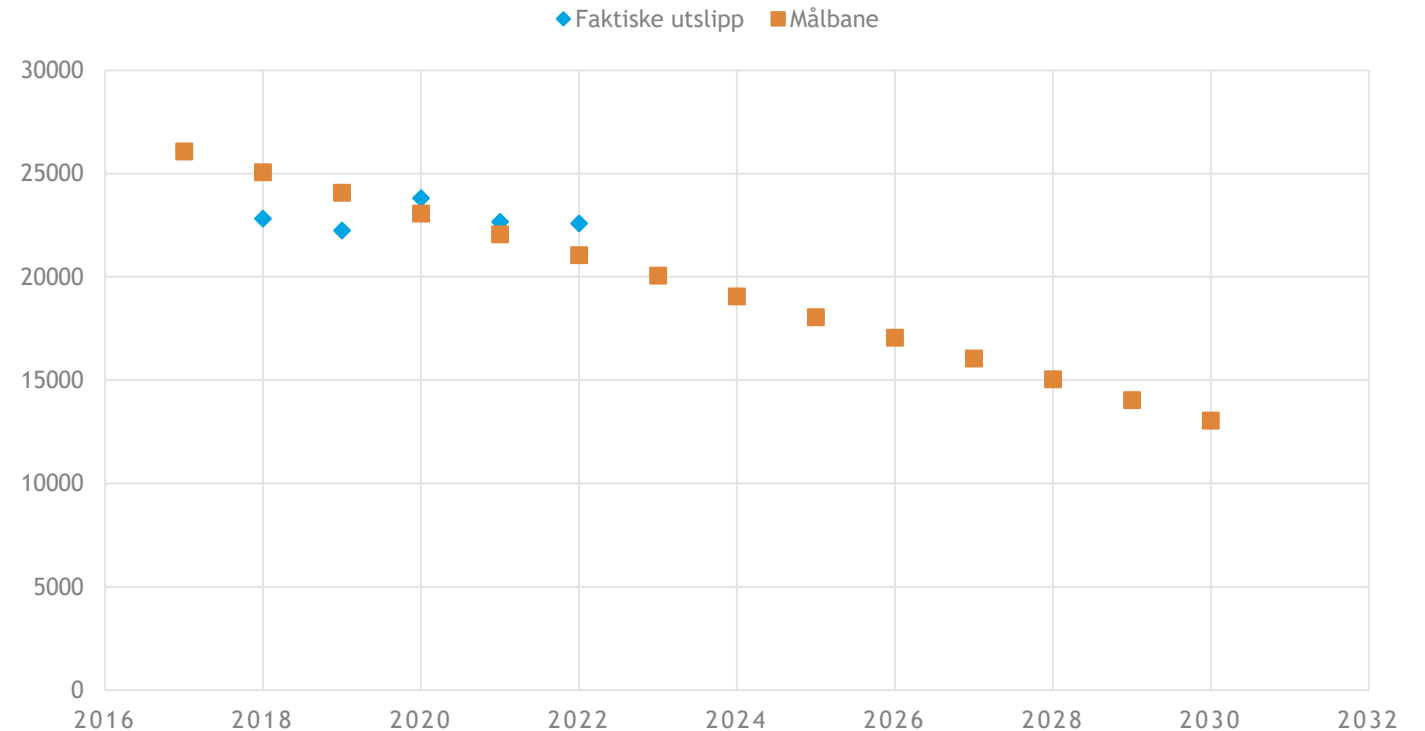
OPPVARMING

Her har det vært en ganske stor nedgang de siste årene, som i all hovedsak skyldes at færre benytter ikke-fornybare energikilder til oppvarming.

KLIMAGASSUTSLIPP I RISØR

- ▶ Risør har mål om at årlige utslipp av klimagasser skal reduseres med 50%, i forhold til 2017, innen 2030, og 90% innen 2050.
- ▶ Disse målene betyr at årlige utslipp i Risør må ned fra 26 000 tonn i 2017 til 13 000 tonn i 2030
- ▶ De oransje boksene viser målsettingen og utviklingen vi må se for at målet skal nås.
- ▶ De blå prikkene viser faktisk utslipp år for år. Som vi ser varierer utslippene fra år til år, og lå i 2022 litt over målbanen.

UTVIKLING AV UTSLIPP RISØR

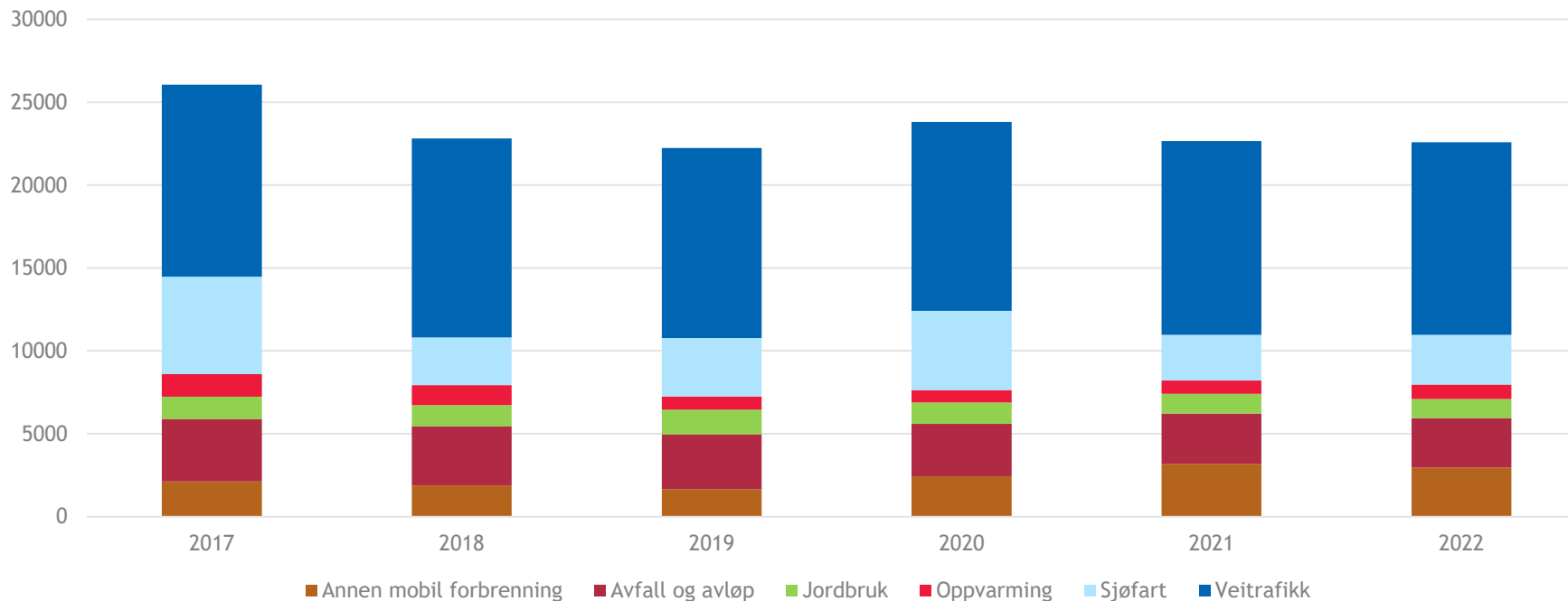

KLIMAGASSUTSLIPP I RISØR

UTVIKLING OG FORDELING 2017-2022

Klimagassutslippene i Risør varierer fra år til år, med særlig store forskjeller i utslippene fra sjøtrafikken. Dette skyldes delvis variasjon i antall båter i opplag, men også endringer i rapporteringsmetode på skipstrafikken. Fra 2020 til 2021 skyldes nedgangen at flere båter går på landstrøm. Det er en særlig positiv utvikling med nedgang i utslipp fra avfall og avløp. Det er økning i «annen mobil forbrenning» som i all hovedsak skyldes bygg- og anleggsvirksomhet, samt fra veitrafikk.

Utvikling klimagassutslipp Risør

KLIMAENDRINGER OG NATURFARE

SIKKERHET OG BEREDSKAP

Naturfare omfatter hendelser, som snø- og steinskred, kvikkleire- og sørpeskred, flom, flodbølge og stormflo, som kan få store konsekvenser for liv, helse, eiendom, infrastruktur og miljø.

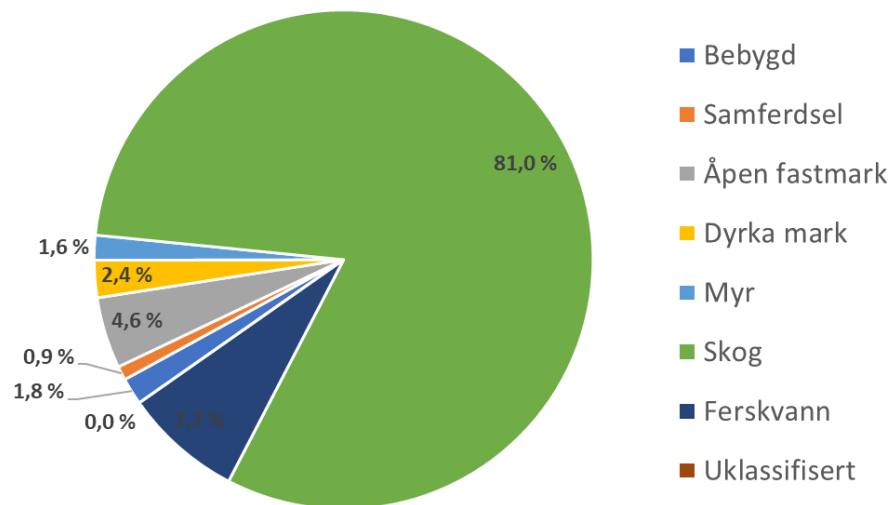
Klimaendringer kan øke alvorligheten til hendelser på utsatte steder, og føre til at nye områder blir mer utsatt.

Risikoer for naturfarehendelser kan aldri fjernes helt. Ved å ta hensyn til naturfare i arealplanleggingen, kan vi likevel redusere risiko og forebygge konsekvensene av naturfare.

 Ekstrem nedbør	Det forventes at episoder med kraftig nedbør øker vesentlig både i intensitet og hyppighet. Dette vil også føre til mer overvann.
 Regnflom	Det forventes flere og større regnflommer, og i mindre bekker og elver må man forvente en økning i flomføringen.
 Jord-, flom- og sørpeskred	Økt fare som følge av økte nedbørsmengder
 Stormflo	Som følge av havnivåstigning forventes stormflonivået å øke

Kilde: [Klimaprofil Agder](#)

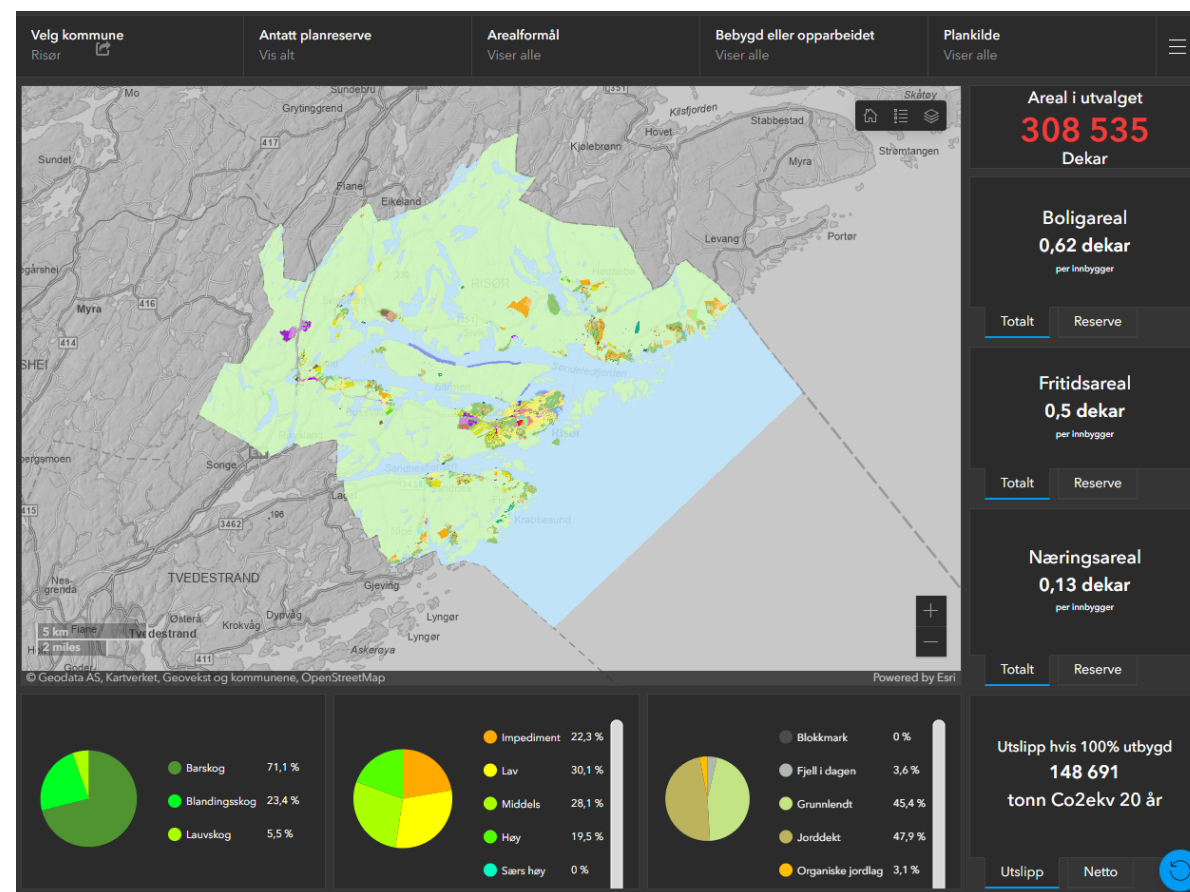
AREALFORVALTNING OG NATUR I RISØR

Arealbruksendringer er den største trusselen mot både naturmangfold og jordvern, og kunnskap er en forutsetning for å kunne ivareta viktige verdier.

Arealregnskap er et verktøy for å analysere:

- Hvilke arealtyper vi har (skog, vann, myr, osv.) og enkelte egenskaper ved dem.
- Hvilke arealer vi har bebygget eller opparbeidet, og til hvilken bruk.
- Hvordan vi planlegger arealene våre framover.
- Hva er ønsket bruk av arealene?

Lenke til arealregnskapet: [Arealregnskap for Agder 2022 \(arcgis.com\)](https://arcgis.com)

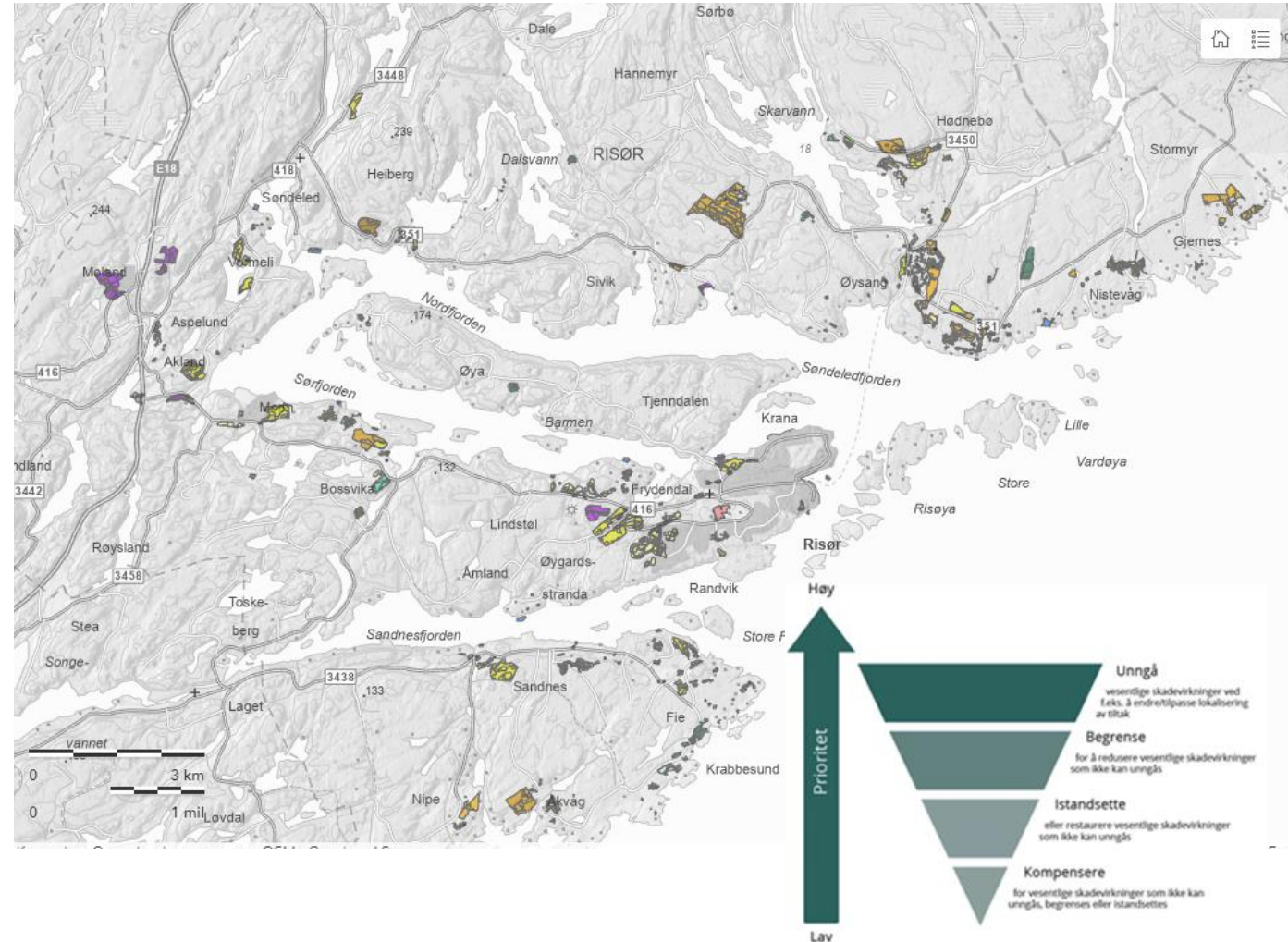
AREALFORVALTNING, NATUR OG KLIMA I RISØR

Utbygging har store konsekvenser for naturen vår, og for klimaet på grunn av frigjøring av CO₂ fra skog og myr, og mindre natur som kan absorbere CO₂.

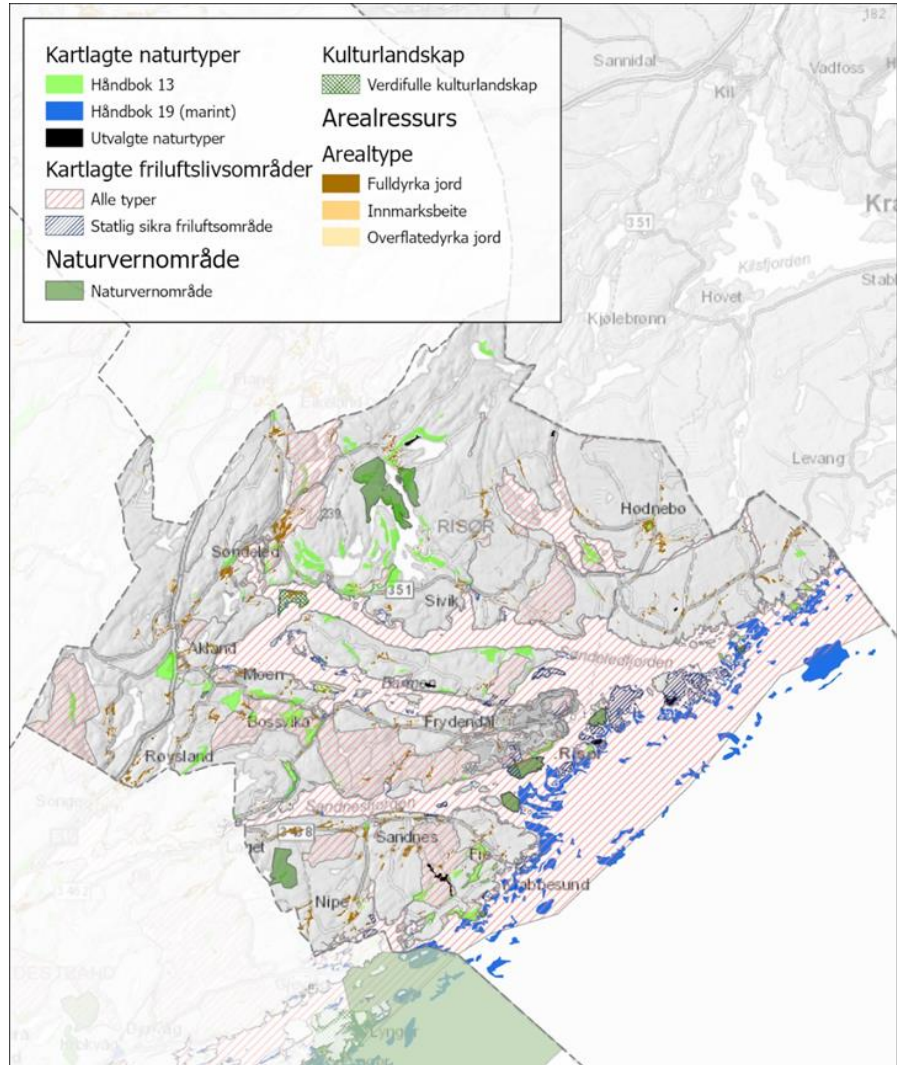
Kartet viser områder hvor det i dag er planlagt utvikling av bolig, fritidsbebyggelse og andre byggeformål i Risør.

Utbygging i disse områdene vil over en 20-årsperiode føre til utslipp som er minimum fem ganger dagens årlige utslipp fra hele Risør kommune.

Arealforvaltning, klima, og natur henger sammen. Vi må minske vårt fotavtrykk, og i mye større grad enn i dag ta hensyn til både natur og klima når vi planlegger for fremtidens Risør.

FORVALTNING AV NATURTYPER OG VIKTIGE ARTER

Kunnskapen om naturressursene i kommunen er per i dag ikke god nok. Kun et lite utvalg av naturen i Risør kommune er kartlagt. For å kunne forvalte naturen og artene på en god måte må vi vite mer om hva som lever hvor. Vi må få bedre kunnskap om truede artene, men også om fremmede arter som truer artsmangfoldet - for å vite hvilke tiltak vi kan iverksette.

Skjøtsel av kystlynghei og slåttemark er eksempel på tiltak kommunen er i gang med, og hvor vi får økonomisk støtte fra Miljødirektoratet.

Ca. 2 % av landarealet i kommunen er vernet etter naturmangfoldloven

I følge FNs naturavtale fra 2023, skal 30 % av alt areal i Norge være vernet innen 2030.

BETYDNING AV NATURENS EGENVERDI

«Å erkjenne naturens egenverdi innebærer en aksept av at naturen innehar ideelle rettigheter, dvs. et vern mot krenkelser, herunder at andre livsformer, uavhengig av om de er til nytte for menneskene, har en selvfølgelig rett til å eksistere.» (NOU 2004:28 Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold, s. 145)

- ▶ Naturens egenverdi er sikret gjennom flere internasjonale konvensjoner Norge har undertegnet.
- ▶ Naturvern innebærer å sikre både sjeldne og vanlige arter, uavhengig av nytteverdi for mennesker.
- ▶ At naturens økosystemer er intakte er avgjørende for at balansen skal opprettholdes til beste for naturen selv, men også for mennesker.
- ▶ Nærkontakt med uberørt natur gir oss en stor livskvalitet og en respekt for at mennesket er en del av naturen og en større helhet.
- ▶ Naturen er menneskets livsgrunnlag og vi er avhengige av å høste av den. En høsting som ødelegger naturen vil også ødelegge for oss selv.

ØDELEGGELSE AV MILJØET

- ▶ Kommunen har en plikt til å unngå å forurense i sin virksomhet. Samtidig er kommunen forurensningsmyndighet innenfor flere felt. På noen områder er Statsforvalteren myndighet.
- ▶ Det er få områder med grunnforurensning i Risør, til sammen 11 registrerte lokaliteter. Flere er gamle registreringer og noen av lokalitetene er i sjø.
- ▶ Det er fire kommunale renseanlegg i Risør og mange enkeltutslipp i form av bl.a. septiktanker med infiltrasjon i grunnen og minirenseanlegg. For oppfølging av disse er det utarbeidet en lokal forskrift og det er laget en tilsynsplan (2023).
- ▶ Beboere langs hovedveiene i kommunen, E18 og fv. 416, er plaget av støy fra biltrafikken.
- ▶ Avfallsmengden per person i Norge var, ifølge Miljødirektoratet (09.02.23), 760 kilo i 2020. Norge lå nest høyest sammenlignet med europeiske land, hvor snittet lå på 505 kilo. Målet er å skape minst mulig avfall, bruke det vi kjøper lengre og gjenvinne det når det må kastes.

TILSTAND I FERSKVANN OG SJØ

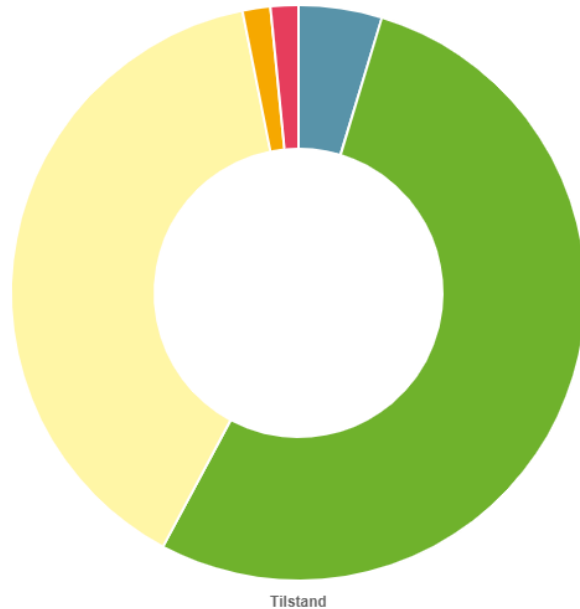
- ▶ Risør kommune jobber i samspill med Agder vannregion for å nå målet om godt vannmiljø i alle elver, innsjøer og kystvann i kommunen.
- ▶ Ett av innsatsområdene for kommunen er gode rutiner og tilstrekkelig kapasitet i vann- og avløpssektoren.
- ▶ **Drikkevann er en viktig naturressurs, som må ivaretas gjennom gode driftsplaner og beredskapsplaner og i forvaltningen av naturressursene.**
- ▶ I sjøen er utviklingen av fiskebestander og påvirkning på marine arter bekymringsfull. **Risør kommune deltar aktivt i samarbeidssatsingene i regionen, blant annet SOS Skagerrak og Blått kompetansesenter sør.**

VANNMILJØ I RISØR

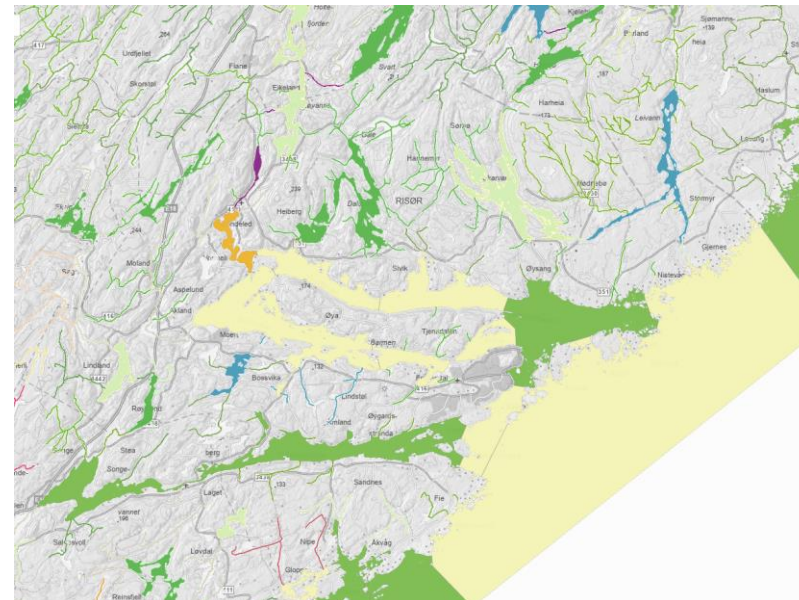
Økologisk tilstand, Alle overflatevann

	TILSTAND	ANTALL	%
😊	Svært god	3	4.7
🙂	God	34	53.1
😐	Moderat	25	39.1
😞	Dårlig	1	1.6
😡	Svært dårlig	1	1.6
	Alle	64	100.0

Kommunen er ansvarlig myndighet for 20% av tiltakene

- ▶ Etter vannforskriftens metodikk er ca 58% av alle vannforekomster i Risør kommune i god eller svært god økologisk tilstand.
- ▶ Den desidert største påvirkningen er fremdeles sur nedbør.
- ▶ Det er generelt lite kunnskap om tilstanden i kystvannet vårt, og store deler har fått moderat tilstand, beregnet ut fra langtransportert overgjødning.
- ▶ Av tiltak som er planlagt/igangsatt for å bedre vannmiljøet kan nevnes:
  - Kalking/silikatbehandling
  - Oppgradering av renseanlegg og avløpsnett
  - Informasjonstiltak og hindre spredning av fremmede arter
  - Fjerne vandringshinder i bekker og elver
  - Opprydding i forurenset sjøbunn

EN MILJØPLAN MED MÅL OG TILTAK INNEN SYV TEMA

For hvert tema presenteres det et hovedmål, flere delmål og en beskrivelse av hvordan delmålet skal følges opp.

Mer konkrete tiltak og oppfølging skisseres i den årlige rulleringen av klimabudsjett og handlingsplan/ økonomiplan.

Tema	Hovedmål – Risør kommune skal
Bygg og anlegg	Effektivisere bruken av egne bygg, redusere energibruk, øke kompetansen blant utbyggere, og være en ~~fremoverlent~~ klima- og miljøbevisst byggherre for egne prosjekter.
Naturmangfold	Sette naturmangfoldet på den lokalpolitiske dagsorden, og bevare naturen og landskapet på en måte som gjør at kommende generasjoner får like stor nytte og glede av det som vi gjør i dag.
Transport	Gjennom målrettet transporttiltak bidra til en betydelig reduksjon av klimagassutslipp.
Arealplanlegging	Gjennom arealplanlegging, som legger vekt på fortetting og grøntstruktur, bidra til å redusere klimagassutslippene og unngå nedbygging av natur
Mat, jord- , skog- og havbruk	Legge til rette for at det produseres nok mat på en effektiv og bærekraftig måte med lavt naturinngrep, og som gir lavest mulig utslipp av klimagasser i kommunen
Bærekraftig verdiskaping og sirkulærøkonomi	Være en kommune som setter fokus på bærekraftig verdiskaping, grønne forretningsideer, gjenbruk og som fremmer mulighetene for etableringer og utvikling av næringsliv med en sterk miljøvennlig profil.
Innkjøp	Bruke innkjøp som et sentralt verktøy for å nå kommunes klimamål. Gjennom klare retningslinjer og krav skal den enkelte bestiller og behovshaver enkelt ta grønne valg.

BYGG OG ANLEGG

Innenfor bygg og anlegg er gjenbruk, ombruk og sirkulærøkonomi viktig tema. Det handler her om å bevege seg fra en økonomi hvor vi utvinner ressurser, produserer, forbruker, og kaster, til en økonomi hvor vi forvalter ressursene på en slik måte at vi forebygger at avfall oppstår.

HOVEDMÅL, DELMÅL OG TILTAK

Tema
Bygg og anlegg
Naturmangfold
Transport
Arealplanlegging
Mat, jord-, skog- og havbruk
Bærekraftig verdiskapning og sirkulærøkonomi
Innkjøp

Hovedmål: Risør kommune skal effektivisere bruken av egne bygg, redusere energibruk, øke kompetansen blant utbyggere, og være en fremoverlent klima- og miljøbevisst byggherre for egne prosjekter.

Delmål	Sånn gjør vi det
Redusere i utslipp fra nybygg	Alle offentlige nybygg og store hovedombygginger skal ha en sterk miljøprofil som går ut over standardkravene i tek-forskrifter. Der det er mulig skal det vurderes solceller eller andre energiproduserende tiltak med nullutslippsbygg eller plusshus som mål.
Energiforbruket fra eksisterende bygningsmasse skal reduseres	Eksisterende bygningsmasse skal optimaliseres for å redusere energiforbruket, og materialvalg og arbeidsprosessen skal ha en sterk miljøprofil. Der det er mulig skal det vurderes solceller eller andre energiproduserende tiltak ved ombygging.
Kommunen skal sikre optimal bruk av bygg i eget eie, og selge bygg som ikke er i bruk.	Godt vedlikehold og gjenbruk av eldre bygg skal prioriteres foran nybygg. Det skal legges til rette for høy grad av sambruk, flerbruk, og ombruk på tvers og internt i kommunen og sivilsamfunnet.
Bidra til økt kompetanse om klima- og miljøvennlige løsninger blant lokale entreprenører og håndverkere.	Vi skal legge til rette for kunnskapsheving om klima- og miljøvennlige løsninger, blant annet gjennom å legge til rette for samarbeid og kunnskapsnettverk for bransjen. I utbyggingsavtaler skal det settes krav til bruk av miljøvennlige materialer, moderne byggemetoder og energiløsninger.
Øke graden av gjenbruk av utstyr og materialer i egne byggeprosjekter	Ved kontrahering av leverandører, eller der kommunen selv gjennomfører byggeprosjekter skal det alltid være fokus på sirkulærøkonomi og ombruk av gjenvinnbare materialer der det er mulig. I alle bygg skal det legges vekt på bruk av materialer som kan gjenvinnes og brukes på nytt i andre prosjekter. Det skal settes krav til avfallsminimering ved kommunale byggeprosjekter.
Ta vare på, og utvikle kommunens historiske bebyggelse og Risør by med en historisk og klimavennlig trehusbebyggelse.	Gjennom samarbeid med vårt lokale bygningsvernssenter, og med kompetanseheving av huseiere, håndverkere og kommunen skal vi ta vare på trehusbyen, og andre viktige kulturmiljøer og fremme dette som et viktig virkemiddel for lagring av CO ₂ .

NATURMANGFOLD

HOVEDMÅL, DELMÅL OG TILTAK

Naturhensyn taper ofte for utbyggings- og næringsutviklingshensyn i dagens planpraksis i kommuner. Forskningsmiljøet NIBR har pekt på fem hovedårsaker til dette: 1) natur har et svakt rettsvern; 2) det er uklare grenser for lokalt selvstyre i arealplanlegging; 3) det er svake kontrollmekanismer i arealplanprosesser; 4) manglende verktøy for vurdering av sumvirkninger av arealutvikling; og 5) mangel på kapasitet og kompetanse i kommunene.

Tema
Bygg og anlegg
Naturmangfold
Transport
Arealplanlegging
Mat, jord-, skog- og havbruk
Bærekraftig verdiskapning og sirkulærøkonomi
Innkjøp

Hovedmål: Risør kommune skal sette naturmangfoldet på den lokalpolitiske dagsorden, og bevare naturen og landskapet på en måte som gjør at kommende generasjoner får like stor nytte og glede av det som vi gjør i dag.

Delmål	Sånn gjør vi det
Ha en streng prioritering på gjenbruk av eksisterende nedbygd areal.	Ved forslag til reguleringsplaner og byggesaker skal Risør kommune prioritere ombygging og transformasjon, for så langt det lar seg gjøre unngå å tillate utbygging i urørt natur og innenfor strandsonen .
Unngå nedbygging av verdifulle naturarealer, for eksempel skog og myr.	Vi skal konsentrere utviklingen rundt byen- og tettstedene i kommunene. Minimum 90 % av oppføring av nye boliger skal skje innenfor eksisterende sentrum og lokalsentre. Gamle reguleringsplaner revideres dersom man ser de vil medføre nedbygging av verdifulle naturarealer.
Få økt kunnskap og kompetanse om naturmangfold.	Vi skal være en pådriver for utvikling av regionale kompetansenettverk på naturmangfold, og samarbeide med andre kommuner og myndigheter for kunnskapsutvikling, læringsnettverk og utvikling av gode styringsdata og miljøinformasjon. Dette innebærer etablering av nye miljødata, utarbeide felles verktøy og planer for å bedre ta hensyn til samspillseffekter mellom klimatiltak, arealbruk, ressursforvaltning og naturforvaltning.
Få økt kunnskap om naturtyper og naturverdier i kommunen	Gjennomføre naturtypekartlegging og utarbeide kommunedelplan for naturmangfold i tråd med Miljødirektoratets <u>veileder om kommunedelplan naturmangfold</u>
Forvalte og ivareta områder med viktige naturverdier	Oppfordre og stimulere til vern, skjøtsel og restaurering av kulturlandskap , viktige naturtyper og naturverdier. Bruke nasjonale og regionale tilskuddsordninger. Forvalte og ivareta kommunens egne eiendommer som har viktige naturverdier, som for eksempel myr, kystlynghei, styvingstre , slåttemark og gamle veifar .

64% av alle klimagassutslipp i Risør i 2022 kom fra vei- og sjøtrafikk.

TRANSPORT

HOVEDMÅL, DELMÅL OG TILTAK

Tema
Bygg og anlegg
Naturmangfold
Transport
Arealplanlegging
Mat, jord- , skog- og havbruk
Bærekraftig verdiskapning og sirkulærøkonomi
Innkjøp

Hovedmål: Gjennom målrettet transporttiltak skal Risør kommune bidra til en betydelig reduksjon av klimagassutslipp.

Delmål	Sånn gjør vi det
Legge til rette for flere gående og syklende	Vi skal tilrettelegge for mer gang- og sykkelsti og gjøre det lettere å komme med buss, sykkel og gange til skolene. Vi skal innføre parkeringsrestriksjoner ved kommunale arbeidsplasser, og vi skal tilrettelegge for sykkelparkering og ladestasjoner for el-sykkel, også i distriktene.
Være en foregangskommune innen utfasing av fossilt drivstoff på all kommunal transport	Alle nye tjenestebiler som kjøpes skal være fossilfrie. Det kan gjøres unntak for beredskapsbiler. Eldre dieselmotorer som ikke er klare for utskifting skal så langt det lar seg gjøre kjøres på biodiesel.
Legge til rette for økt andel private el-biler og elektriske fritidsbåter	Vi skal tilrettelegge for utbygging av ladeinfrastruktur for privatbilisme og private båter.
Få flere til å reise med kollektive, og helst el-baserte løsninger	Vi skal samarbeide med fylkeskommunen, AKT, og de regionale busselskapene for utvikling av nye alternative kollektivløsninger, blant annet AKT-Svipp. Risør kommune skal tilrettelegge for ladepunkter for kollektivløsninger.
Få bedre korrespondanse av kollektivtrafikk til og fra Gjerstad togstasjon.	Samarbeide med fylkeskommunen og kollektivselskaper om å få bedre rutetilbud knyttet opp mot togstasjonen.

AREALPLANLEGGING

HOVEDMÅL, DELMÅL OG TILTAK

Arealbruk og nedbygging er den viktigste årsaken til tap av natur. Kommunene er landets viktigste arealforvaltere. **Klimautvalget 2050 skriver i sin rapport at framover må arealpolitikken begrense tap av natur og bidra til bevaring av naturens karbonlagre.**

Tema
Bygg og anlegg
Naturmangfold
Transport
Arealplanlegging
Mat, jord-, skog- og havbruk
Bærekraftig verdiskapning og sirkulærøkonomi
Innkjøp

Hovedmål: Risør kommune skal gjennom arealplanlegging, som legger vekt på fortetting og grøntstruktur, bidra til å redusere klimagassutslippene og unngå nedbygging av natur

Delmål	Sånn gjør vi det
Redusere transportbehov, og utvikle mer attraktive bo-områder.	Boområder med god tilgjengelighet til kollektivtilbud, butikk, skole, og idrett / fysisk aktivitet skal prioriteres i kommuneplaner, reguleringsplaner og byggesaker. Gjenbruk av bygg og allerede nedbygd areal skal alltid prioriteres. I kommunens egne bo- og byggeprosjekter skal transportbehov og arealbruk vektet tungt.
Redusert fotavtrykk og arealforbruk.	Gjennom gode arealstrategier og utøvelse av planmyndighet skal Risør kommune redusere det totale området som i dag enten er nedbygd eller satt av til bebyggelse. Ved nybygging skal bolig og næring prioriteres fremfor fritidsformål. Gamle reguleringsplaner revideres gjennom en "planvask" dersom man ser de vil medføre nedbygging av viktig natur og karbonrik natur, som myr.
Økt kunnskap om muligheter innenfor klima, miljø og natur.	Samtlige ansatte, og særlig de som håndterer plan- og byggesaker, skal få mulighet til å gjennomføre kompetansehevingstiltak innenfor temaene klima, miljø og natur.
Legge arealregnskap og kunnskap om naturtyper og naturressurser til grunn for all arealplanlegging.	Vi skal være en aktiv samarbeidspartner og pådriver for uttesting og utvikling av nye verktøy. Inkludert arealregnskap, naturregnskap, klimakalkulatorer og verktøy for å planlegge naturrestaurering og naturbaserte løsninger i en helhetlig regional utvikling. For deretter å legge kunnskapen til grunn for utvikling i Risør.
Mer bruk av grønne tak, blågrønne strukturer og andre løsninger som integrerer natur og reduserer naturfare i bebygde områder.	I plan- og byggesaker skal kommunen aktivt benytte og kombinere arealformål, hensynssoner, bestemmelser og retningslinjer for å ivareta en god grøntstruktur.

MAT, JORD-, SKOG- OG HAVBRUK

Risør har et stort potensial knyttet til å utvikle mer sjørettet næring og havbruk. Med nasjonalparker på hver vår side har vi et mulighetsrom som trolig ikke er utnyttet.

HOVEDMÅL, DELMÅL OG TILTAK

Tema
Bygg og anlegg
Naturmangfold
Transport
Arealplanlegging
Mat, jord-, skog- og havbruk
Bærekraftig verdiskapning og sirkulærøkonomi
Innkjøp

Hovedmål: Risør kommune skal legge til rette for at det produseres nok mat på en effektiv og bærekraftig måte med lavt naturinngrep, og som gir lavest mulig utslipp av klimagasser i kommunen.

Delmål	Sånn gjør vi det
Økt produksjon og bruk av kortreist mat i kommunen.	Vi skal støtte lokale initiativ til produksjon og salg av kortreist mat, og så langt det lar seg gjøre velge kortreist mat ved innkjøp av mat til arrangementer.
Unngå nedbygging av ~~matjord-~~ dyrka mark.	Dyrka mark Matjord skal ha et spesielt vern i arealplanleggingen og skal ikke bygges ned.
Forbedre jordhelse og redusere avrenning fra dyrka mark.	I tråd med vannforvaltningsplanen opprettes det støtteordninger som stimulerer til forbedring av jordhelse og reduserer avrenning fra dyrka mark til vassdrag.
Økt kunnskap og kompetanse blant næringsdrivende.	Vi skal oppfordre til nyskaping og nye tilnærminger som gir energieffektive og miljøvennlige løsninger og økt opptak av CO ₂ i skog- og jordbruksarealer. Vi skal bidra med kunnskapsformidling, kunnskapsnettverk, gode støtteordninger og en aktiv oppfølging av bedrifter som ønsker å skape utvikling i denne retningen.
Aktiv og bærekraftig forvaltning av marine næringsarealer, kyst- og havressurser.	Det skal gjennomføres en kartlegging og strategi knyttet til utnyttelse marine næringsareal, og Risør kommune skal delta aktivt i regionale kompetansenettverk.
Sikre tilstrekkelig kapasitet i drikkevanns sektoren	Kommunen utreder alternative løsninger for bedring av leveringssikkerhet, inkludert forsyning av drikkevann fra reservevannkilde og sammenkobling med nabokommuner.

BÆREKRAFTIG VERDISKAPING OG SIRKULÆRØKONOMI

HOVEDMÅL, DELMÅL OG TILTAK

På grønne arbeidsplasser er det er **fokus på effektiv verdiskaping innenfor en økologisk bærekraftig ramme**. Bedriftene har en bærekraftig høsting/produksjon, en ressurseffektiv og miljøvennlig produksjonsprosess, og produktet samt avfall fra produksjonsprosessen kan i størst mulig grad gjenvinnes.

Tema
Bygg og anlegg
Naturmangfold
Transport
Arealplanlegging
Mat, jord- , skog- og havbruk
Bærekraftig verdiskaping og sirkulærøkonomi
Innkjøp

Hovedmål: Risør kommune skal være en kommune som setter fokus på bærekraftig verdiskaping, grønne forretningsideer og som fremmer mulighetene for etableringer og utvikling av næringsliv med en sterk miljøvennlig profil.

Delmål	Sånn gjør vi det
Ha en bærekraftig arealutnyttelse for vekst i næringslivet.	Vi skal fortette, gjenbruke og utnytte eksisterende næringsarealer. Ved utvikling av nye næringsområder skal naturverdier og karbonrike masser ivaretas. I reguleringsplaner og byggesaker skal det stilles krav til kompenserende tiltak og energieffektive og naturskånsomme løsninger.
Besøksnæringen i Risør skal vokse på en måte som sikrer at vi ivaretar våre naturressurser for fremtidens generasjoner	Vi fortsetter arbeidet med å utvikle Risør som en bærekraftig destinasjon og å oppnå merket for bærekraftig reisemål fra Innovasjon Norge.
Næringslivet i Risør skal bli mer konkurransedyktig, og jobbe sammen med kommunen mot netto nullutslipp innen 2050	Vi skal være en aktiv samarbeidspartner og pådriver for å utvikle nye, og bygge videre på eksisterende nettverk, med mål om inspirasjon, samarbeid, og konkrete tiltak for å bidra til en mer bærekraftig utvikling.
Ivareta et aktivt handelssentrum i Risør.	Vi skal fortsette å styrke handelsnæringen og legge til rette for samarbeid og utvikling i Risør sentrum.
Næringslivet i Risør skal være innovativt med nye grønne arbeidsplasser. Det skal skapes nye arbeidsplasser i Risør basert på sirkulærøkonomi.	Vi skal oppfordre til nyskaping gjennom kunnskapsformidling, gode støtteordninger og en aktiv oppfølging av bedrifter som ønsker å ta del i den grønne omstillingen.

INNKJØP

HOVEDMÅL, DELMÅL OG TILTAK

Grønne innkjøp handler om grundig behovsvurdering knyttet til innkjøp, sirkulærøkonomi, og kjøp av varer og tjenester med en lav klima- og miljømessig påvirkning i levertiden, sammenlignet med varer og tjenester som ellers ville blitt kjøpt.

Tema
Bygg og anlegg
Naturmangfold
Transport
Arealplanlegging
Mat, jord- , skog- og havbruk
Bærekraftig verdiskapning og sirkulærøkonomi
Innkjøp

Hovedmål: Innkjøp skal være et sentralt verktøy for å nå kommunes klimamål. Gjennom klare retningslinjer og krav skal den enkelte bestiller og behovshaver enkelt ta grønne valg.

Delmål	Sånn gjør vi det
Sette fokus på innkjøp som et virkemiddel for å nå kommunens klima- og miljømål, og legge til rette for bruk og forvaltning av ressurser som bidrar til reduksjon av klimagassutslipp gjennom innkjøp.	Vi skal utarbeide en grønn innkjøpsstrategi i samråd med grønn innkjøpsstrategi for Østre Agder, med konkretisering av hvordan Risør skal praktisere klima- og miljø i anskaffelser med kvalifikasjonskrav, kravspesifikasjoner og i tildelingskriterier.
Gjøre færre innkjøp og ha økt fokus på sirkulærøkonomi.	Før alle innkjøp gjennomføres skal det alltid undersøkes om tjenesten eller produktet som erstattes kan repareres eller gjenbrukes. Om produktet må erstattes skal det vurderes om det finnes brukte alternativer i egen organisasjon eller eksternt, eventuelt om det man ønsker kjøpt, kan leies. Om innkjøpet gjennomføres skal det, der det er relevant, brukes bidrag til sirkulærøkonomi som kvalifikasjonskrav, kravspesifikasjon eller tildelingskriterium.
Redusere klimagassutslipp der kommunen er kjøper av større byggeprosjekter.	Vi skal alltid ha mål om utslippsfri /fossilfri byggeplass
~~Redusere klimagassutslipp fra transport i egen organisasjon~~	~~Alle kommunes kjøretøy skal være nullutslippskjøretøy innen 2026 og hele kommunens maskinpark skal være utslippsfri innen 2030~~
Alle som foretar innkjøp i Risør kommune har god kompetanse på gjennomføring av innkjøp, og kjenner godt til handlingsrommet i lover og regler for bærekraftig kommunale innkjøp.	Alle som gjennomfører innkjøp i Risør kommune har gjennomført kurs i innkjøp, og satt seg godt inn i mulighetsrommet for offentlige anskaffelser.

OPPFØLGING AV TILTAK

- ▶ Tiltakene skal rulleres årlig og innarbeides i kommunens Handlingsprogram og Økonomiplan med budsjett og klimabudsjett.
- ▶ Der vil det synliggjøres hvilke tiltak som skal gjennomføres når og til hvilken kostnad.
- ▶ Noen tiltak krever gjentakelse hvert år og blir en del av kommunens drift, mens andre tiltak blir gjennomført som enkeltprosjekt.
- ▶ Ved å legge tiltakene inn som en del av kommunens Handlingsprogram/Økonomiplan sikres det oppfølging av tiltakene, og de vil sees i sammenheng med kommunens øvrige satsinger.

